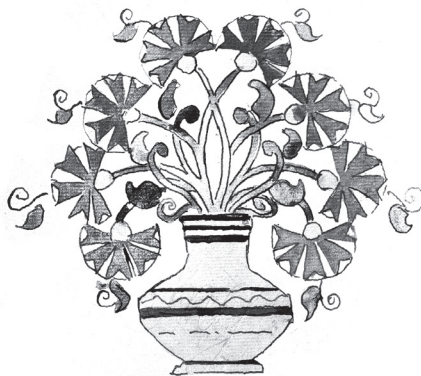

ЛЮДМИЛА
СОКОЛЮК

ШКОЛА РАЄВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ

Мистецько-промислова освіта у Харкові
(друга половина XIX — початок XX ст.)

ХАРКІВ
2020

Друкується за ухвалою Вченої ради
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
(протокол № 43 від 16.04.2019 р.)

Рецензенти:

В. Даниленко – доктор мистецтвознавства, професор, академік НАМ України, ректор Харківської державної академії дизайну і мистецтв;

Т. Кара-Васильєва – доктор мистецтвознавства, професор, академік НАМ України, зав. відділу образотворчого і декоративного мистецтва Інституту мистецтвознавства, етнології і фольклористики НАН України ім. М. Т. Рильського.

С 59 Соколюк Л.Д.

Школа Раєвської-Іванової: Мистецько-промислова освіта у Харкові (друга половина XIX – початок XX ст.) / Людмила Соколюк. – Харків : Видавець Олександр Савчук, 2020. – 248 с., 311 іл.

ISBN 978-617-7538-45-4

Монографія є першим фундаментальним науковим дослідженням подвижницької діяльності художниці Марії Раєвської-Іванової, яка у 1869 році відкрила в Харкові художньо-промислову школу – першу в Україні. Система навчання в ній закладалася з орієнтацією на художній рух в європейських країнах, зумовлений проблемою зближення мистецтва і промисловості. Засновниця школи була фахівцем з європейською освітою і першою жінкою-художницею в Російській імперії, до якої входила й Україна. Відкриття мистецького навчального закладу художньо-промислового типу зумовлювалось швидким розвитком машинної індустрії в «заводському» Харкові у другій половині XIX ст. та формуванням модерного образу в архітектурі міста. Раєвська-Іванова відіграла особливу роль в становленні дизайнерської освіти в Харкові. Разом з тим, у школі зберігалась форма навчання і станковим видам, хоча серед її випускників представники цієї сфери становили незначний відсоток. У монографії вперше розкриваються актуальні і нині особливості художньо-педагогічної системи школи Раєвської-Іванової, її роль в художньому житті міста. Книга розрахована на фахівців і всіх тих, хто цікавиться дизайном, образотворчим і декоративним мистецтвом.

The monograph is the first comprehensive and detailed scientific study of the ascetic activities of the artist Maria Rayevska-Ivanova who in 1869 opened an artistic-industrial school in Kharkiv. It was the first school of this type in Ukraine. The system of education in it was laid with a focus on the artistic movement in European countries which was aimed at bringing art and industry closer together. The founder of the school was a specialist with European education and the first female artist in the Russian Empire, the part of which then was Ukraine. Foundation of an educational art institution of this type was both due to the rapid development of the machine industry in the “factory” Kharkiv in the second half of the 19th century and the formation of a modern image in the architecture of the city. Rayevska-Ivanova played a special role in the development of design education in Kharkiv. At the same time, the school maintained also teaching Fine Arts. However, among the graduates of the school representatives of this sphere there were not many. For the first time the monograph reveals actual up to now peculiarities of the artistic and pedagogical system of Rayevska-Ivanova’s school, its role in the art life of the city. The book is intended for the professionals and all those who are interested in design, the fine and decorative arts.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
Розділ 1. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ХАРКОВІ	11
Рисувальні класи Івана Саблукова.....	13
Харківський університет як мистецький осередок в Україні (перша половина ХІХ ст.)	29
Розділ 2. ПЕРША В УКРАЇНІ ЖІНКА-МИСТКИНЯ	39
Мистецько-педагогічна діяльність як мета життя	41
Заснування мистецької школи новітнього типу.....	47
Розділ 3. ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ШКОЛИ РАЄВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ	55
Академічний рисунок як основа професії.....	57
Викладання орнаменту.....	78
Методичні принципи школи.....	84
Розділ 4. ШКОЛА РАЄВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ ЯК ЦЕНТР ХУДОЖНЬОГО ЖИТТЯ ХАРКОВА	97
Мистецько-просвітницькі заходи школи.....	99
Школа і художньо-промисловий музей	103
Розділ 5. УЧНІ ШКОЛИ РАЄВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ	111
Раєвська-Іванова і харківська пейзажна школа	113
Оновлення архітектурного середовища міста	121
Національні святині. Образи героїв національної історії.....	130
ПІСЛЯМОВА	139
CONCLUSION.....	141
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	143
КОЛЬОРОВІ ІЛЮСТРАЦІЇ	145
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ АРХІВНИХ МАТЕРІАЛІВ.....	209
ПЕРЕЛІК ІЛЮСТРАЦІЙ.....	219
LIST OF ILLUSTRATIONS.....	230
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	241